

Tutkimuksen vaikuttavuus edellyttää läheistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa

Otto-Wille Koste

Strateginen tutkimuksen hankkeissa pyritään yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen korkeatasoisen tutkimuksen kautta. Strategisen tutkimuksen neuvosto edellyttää hankkeilta, niiden alusta asti, laajaa yhteiskunnallista vuorovaikutusta ja yhteistyötä tiedontuottajien ja tiedonhyödyntäjien välillä. Tämä on tärkeää, sillä yhteiskunnallista vaikuttavuutta tapahtuu silloin, kun ihmiset ottavat tutkimuksessa syntyneet oivallukset, käsitteet ja tietopohjan käyttöön työssään. Tehokkaimmillaan vuorovaikutustyö on silloin, kun sidosryhmät pyrkivät käyttämään ja soveltamaan tuloksia elämässään, työssään ja päätöksenteossaan. Tutkimusten tulosten tulisi pyrkiä lisäämään ihmisten ja yhteisöjen ymmärrystä ja valmiuksia toimia yhteiskunnassa.

Perinteisissä tutkimushankkeissa tutkijat ensin tutkivat ja sen jälkeen jakavat tutkimustietoa oleellisille sidosryhmille esimerkiksi raporteilla, julkaisuilla, seminaari- ja työpaja-alustuksilla sekä tiedotteilla. Tämä on pitänyt tiedon tuottajat erillään tiedon vastaanottajista ja hyödyntäjistä niin, että kohtaaminen heidän välillään on tapahtunut vasta valmiiden tutkimustulosten julkistamisen yhteydessä. Strategisen tutkimuksen hankkeissa toimitaan toisin ja tutkimusta tehdään yhteiskehittämällä. Lähestymistavan etu on, että kun sidosryhmät, eli tiedon hyödyntäjät, otetaan mukaan tutkimusprosessiin, tuotettu tieto vastaa todennäköisemmin heidän tarpeisiinsa, ja heidän ymmärryksensä tutkittavan ongelman ulottuvuuksista ja tutkimuksen tuloksista on korkeammalla tasolla. Tällöin tulosten hyödyntäminen käytännön työssä on helpompaa. Yhteiskehittämisen tavoitteena on tuottaa tietoa, joka on hyödyllistä sekä tiedeyhteisölle että tiedon hyödyntäjille.

Läheinen yhteistyö sidosryhmien kanssa on tarpeen myös strategisen tutkimuksen luonteen vuoksi. Tutkimuksen kohteet ovat suuria yhteiskunnallisia ongelmia, jotka ovat niin monitahoisia, vaikeasti hahmotettavia ja ennustettavia, ettei poikkitieteellinen tutkimus ainoastaan eri alojen tutkijoiden kesken riitä niiden ymmärtämiseen. Tutkimukseen on otettava mukaan myös ongelman parissa työskentelevät sidosryhmät. BEMINE-hankkeessa tutkittavat kaupunkiseutujen integroivan suunnittelun ja hallinnan ongelmat ovat hyvä esimerkki ilmiöistä, jotka edellyttävät yhteiskehittävää tutkimusotetta.

Jotta yhteiskehittämisestä tulee mahdollisimman hedelmällistä, on tärkeä tunnistaa merkittävimmät sidosryhmät. Yhteiskehittävän tutkimuksen kontekstissa sidosryhmillä tarkoitetaan toimijoita, joiden toimintaa tutkimustieto koskettaa ja jotka voivat vaikuttaa tutkimukseen. Mahdollisimman laajan vaikuttavuuden saavuttamiseksi tutkimushankkeissa kannattaa tehdä sidosryhmäanalyysi, jonka tavoitteena on löytää oikea määrä erilaisia sidosryhmiä, jotka ovat aidosti kiinnostuneita tutkimuksesta ja joiden toiminnalla on suurin potentiaalinen yhteiskunnallinen vaikutus suhteessa keskeisinä pidettyihin tavoitteisiin.

Näin toimittiin myös BEMINE-hankkeessa, ja hankkeen aluksi yhteiskehittämistä varten sidosryhmät tunnistettiin seuraavista kategorioista:

- › Tiedon hyödyntäjä: käyttää tutkimustietoa työssään tai elämässään;
- › Portinvartija: voi estää tai edistää muutosta yhteiskunnassa;
- › Tutkimustiedon vaikutuksen alaiset: henkilöt, joiden elämään tutkimustulokset vaikuttavat myönteisesti tai kielteisesti.

MALPE-suunnittelun keskeisiksi sidosryhmätahoiksi tunnistettiin suuri joukko suomalaisia ministeriöitä (ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö), virastoja (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, Liikennevirasto, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus) sekä kuntia ja seutuja (esim. MAL(PE)-sopimuksia valtion kanssa solmineet suuret kaupunkiseudut Helsingin, Oulun, Tampereen ja Turun seudut, sekä Jyväskylä, Lahti, Kotkan-Haminan seutu, Joensuun ja Salon kaupungit) sekä kuntia valtakunnallisesti edustava Suomen Kuntaliitto. MALPE-työ on luonteeltaan eri hallinnon tasot ja sektorit ylittävää. Tästä syystä myös vuorovaikutuksessa on pyritty yhteistyöhön eri toimijoiden välillä. Kyse ei ole vain sektorien välisten rajojen ylittämisestä, vaan myös henkilötasolla luoduista yhteyksistä: hankkeen tavoitteena on tuoda yhteen keskeiset kaupunkiseutujen suunnitteluun tarvittavat toimijat rakentamaan yhteisymmärrystä suunnittelun tavoitteista ja visioista.

Tutkimuksen yhteiskehittäminen kestää koko hankkeen ajan

Tutkimuksen yhteiskehittäminen on dynaaminen prosessi, joka on käynnissä koko tutkimushankkeen ajan. Tutkijoiden ja sidosryhmien välinen vuorovaikutus alkaa jo hankkeen suunnitteluvaiheessa jatkuen läpi toteutusvaiheen aina tiedon levittämiseen asti.

Yhteiskehittämisprosessi voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan: tutkimuksen yhteissuunnittelu, tutkimuksen yhteistuotanto ja tutkimuksen vaikuttamisyhteistyö. Ensimmäinen vaiheen, tutkimuksen yhteissuunnittelun, aikana kerätään tietoa sidosryhmien tietotarpeista, heille hyödyllisistä ja käyttökelpoisista tutkimuksen lopputuotteista sekä näkemyksiä tutkimusteemoista ja tutkimuskysymyksistä. Yhdessä sidosryhmien kanssa voidaan miettiä toimenpiteiden aikataulua, ja selvittää voisiko tutkimuksen osia ajoittaa niin, että tutkimus osuisi paremmin yksin käytännön prosessien kanssa.

Seuraava vaihe, tutkimuksen yhteistuotanto, tarkoittaa sitä, että sidosryhmiltä voidaan kerätä dataa ja että heitä voidaan haastatella tai konsultoida. Myös tutkimuksen alustavia tuloksia käydään heidän kanssaan läpi ja pohditaan, vastataanko tutkimuksella olennaisiin kysymyksiin.

Viimeinen vaihe on vaikuttamisyhteistyövaihe, jonka aikana siirrytään tutkimuksesta asiantuntijadiialogiin ja yhteiskehittämiseen. Sen aikana tutkimuksen pohjalta muotoiltuja ydinviestejä, politiikkasuosituksia ja lopputuotteita voidaan testata ja muotoilla sidosryhmien kanssa. Sidosryhmät voivat olla avuksi hankkeen vaikuttavuuden suunnittelemisessa, toteuttamisessa ja arvioimisessa.

BEMINE-hankkeessa on seurattu tutkimuksen yhteiskehittämisprosessia ja tiedonhyödyntäjät on otettu mukaan hankkeeseen jo sen alkuvaiheessa. Vuorovaikutuksen ytimessä ovat olleet hyvin suunnitellut ja fasilitoituidet vuorovaikutustilanteet, joissa tutkijat ja kollaboraattorit ovat työskennelleet yhdessä. BEMINEn tärkein sidosryhmätyön muoto ovat olleet puolivuositteiset Urban Forum -yhteiskehittämistilaisuudet, joissa on käsitelty seudullisuuteen liittyviä kysymyksiä monipuolisesti. Foorumeiden kautta suunnittelijat, virkamiehet ja muut sidosryhmät ovat päässeet antamaan panoksensa tutkimukseen ja tutkijat viestimään ja refleктоimaan tuloksiaan. Jokaiseen Urban Forumiin on osallistunut 70-100 kaupunkikehityksen asiantuntijaa kunnista, maakunnista, virastoista, ministeriöistä ja muista organisaatioista sekä kansalaisyhteiskunnasta.

Heti hankkeen alkumetreillä elokuussa 2016 järjestetyssä ensimmäisessä foorumissa sidosryhmät pääsivät esittämään näkemyksiään hankkeen tutkimuskysymyksiin, jotta niistä muodostuisi mahdollisimman relevantteja heidän työnsä kannalta. Tämä tapahtui tunnistamalla MALPE-työn haasteita, joista keskeisimmäksi nousi seudullisen hallinnon ja

päätöksenteon siiloutuminen sekä yhteistyön puute ja vaikeus. Näihin hankkeen toivottiin myös panostavan tutkimuksessa.

Toisessa foorumissa maaliskuussa 2017 selvitettiin sidosryhmien tietotarpeita. Urban Forumin aiheina olivat tietoon perustuva seudullinen päätöksenteko sekä mallit seudullisen todellisuuden ja suunnitteluhaasteiden hahmottamiseen. Tilaisuudessa esiteltiin BEMINEn tutkimuspartnereiden aiemmissa tutkimuksissaan ja hankkeissaan työstämiä malleja mm. kaupunkikudosten muodostamiseen ja seudullisen talouskehityksen seurantaan. Malleihin kerättiin parannusehdotuksia sidosryhmiltä, jotta ne pystyisivät entistä paremmin vastaamaan heidän tarpeisiinsa.

Marraskuussa 2017 sukeltettiin tulevaisuuteen, kun kolmannessa Urban Forumissa keskusteltiin tulevaisuustiedon roolista suunnittelussa. Hankkeen tuloksia reflektointiin yhdessä sidosryhmien kanssa suhteessa odotettuihin muutoksiin toimintaympäristössä. Yhteisen tulevaisuuden hahmottamisen lisäksi osallistujat pääsivät antamaan syötteensä myös BEMINEn alustaviin politiikkasuosituksiin. Keskeisiä käsiteltyjä kysymyksiä olivat miten maankäyttö- ja rakennuslaissa voidaan edistää strategisuutta kaupunkiseutujen suunnittelussa ja millainen rooli sopimus pohjaisilla menettelyillä on tulevaisuudessa osana suunnittelujärjestelmää.

Hankkeen edetessä foorumien rooli muuttui, kun yhteiskehittämisen vaiheissa siirryttiin eteenpäin. Näin ollen neljäs Urban Forum maaliskuussa 2018 keskittyi enemmän tulosten esittelyyn ja reflektointiin. Useilla tutkimusryhmillä oli tuoreita tutkimustuloksia esiteltäväksi ja seminaarissa pureuduttiin seutulaiseen identiteettiin, monipaikkaisuuteen ja monikulttuurisuuteen kaupunkisuunnittelussa sekä hallintoreformien mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Lisäksi esiteltiin hankkeen osana kehitetty seutujen strategisen kehittämisen uusi toimintamalli, johon osallistujat pääsivät antamaan kommenttinsa ja parannusehdotuksensa.

Viides Urban Forum marraskuussa 2018 keskittyi selvästi vaikuttamisyhteistyöhön. Siellä tutkimusryhmät esittelivät tuloksiansa pohjalta muotoiltuja politiikkasuosituksia. Päivän aikana kuultiin myös kommenttipuheenvuoroja ja paneelikeskustelu, joissa politiikkasuosituksia pureskeltiin ja kommentoitiin.

Foorumeilla on ollut keskeinen merkitys tutkijoiden ja sidosryhmien välisessä tiedonvaihdossa. Tutkijat ovat saaneet tärkeitä syötteitä tutkimukseensa sekä kyenneet fokuoittamaan kaikkein relevanteimpiin kysymyksiin. Konkreettisenä esimerkkinä oli ensimmäisten foorumeiden pohjalta tehty havainto, että asiaan vihkiytyneiden asiantuntijoiden lisäksi harva tuntee MALPE-yhteensovittamistyötä ja -tematiikkaa. Se on jäänyt vieraaksi kaupunkiseutujen sektoritoimijoille, elinkeinoelämän edustajille ja eritoten kansalaisyhteiskunnan edustajille, vaikka nämä työskentelevätkin siihen kytkeytyvien aiheiden parissa. Ongelman määrittelyä tarkemmin toteutettiin maaliskuussa 2017 kaupunkiseuduille kohdennettu kysely, jossa kartoitettiin paitsi MALPE-suunnitteluun liittyviä kestävän kaupunkikehityksen tietotarpeita, myös mm. sitä, kuinka hyvin toimijat ovat tietoisia MALPE-toiminnasta ja erityisesti kuntien ja valtion välillä solmittavista MAL(PE)- tai kasvusopimuksista. Tietotarvekyselyn vastauksia on esitelty Urban Foorumeissa sekä hankkeen blogissa, ja hanke on pyrkinyt vastaamaan keskeisiin kyselyn nostattamiin kysymyksiin.

Toinen konkreettinen esimerkki on ollut seutujen strategisen yhteensovittamisen toimintamallin yhteiskehittäminen. Sen ensimmäinen versio esiteltiin sidosryhmille neljännessä Urban Forumissa maaliskuussa 2018. Siinä mallin keskeisiä rakennuspalikoita arvioitiin tutkijoiden johdolla kriittisesti eri näkökulmista. Lisäksi mallia kehitettiin myös alueiden käytöstä ja aluekehityksestä vastaavien ministeriöiden virkahenkilöiden kanssa järjestetyissä tapaamisissa, joissa mallista keskusteltiin monimuotoisesti. Palautteiden perusteella mallia on kehitetty eteenpäin.

Sen lisäksi, että foorumit ovat antaneet syötteitä osallistujien työhön puolin ja toisin, on niistä muodostunut keskeinen kohtaamispaikka kaupunkikehityksen ja MALPE-työn parissa työskenteleville, jotka haluavat ylläpitää MALPE-suunnittelun tulevaisuudesta käytävää keskustelua. Tilaisuuksien osallistujamäärä kasvoi koko hankkeen ajan, ja kävijöistä on muodostunut noin 30 hengen ydinjoukko, joka on käynyt kaikissa foorumeissa. Tämä on hienoa, sillä MALPE-työn edellyttämä sektorien välinen yhteistyö ja luottamus eivät rakennu hetkessä, vaan kulttuurinen muutos vaatii jatkuvaa vuorovaikutusta toimijoiden kesken. Sidosryhmien sitoutuminen hankkeeseen kertoo, että työtämme on pidetty relevanttina ja että sillä on mahdollisuuksia vaikuttaa käytännön toimijoiden työhön ja muuttaa käytäntöjä. Tätä kautta BEMINE-hankkeen vaikuttavuus etenee, vaikka hanke elokuussa 2019 loppuukin.

Koskinen, I (2018): "Tutkimuksella vaikuttaminen: Haasteita ja oivalluksia". Tieteessä tapahtuu. Vol 36 (6).

Mäntysalo, R & Kanninen, V. (2018). "Kaupunkiseutujen integroiva suunnittelu ja hallinta". Yhdyskuntasuunnittelu. 2018:3 vol 56

Mäntysalo, R & Kanninen, V. (2018). "Kaupunkiseutujen strateginen kehittämisloikka: Suunnittelujärjestelmien uudistamisella kannustimia yhteistyöhön". Yhdyskuntasuunnittelu. 2018:3 vol 56